

DOI: <https://doi.org/10.32839/2304-5809/2020-9-85-5>

УДК 793.3.012

Попович А.Б., Кундис Р.Ю., Кіптілова Н.В.
Львівський національний університет імені Івана Франка

ВИБІР ЯК ОСНОВА СТВОРЕННЯ ТА ВИРІШЕННЯ КОНФЛІКТУ У ХОРЕОГРАФІЧНОМУ ТВОРІ

Анотація. У даній статті висвітлено питання чому вибір є одною із основних складових створення та вирішення конфлікту у хореографічному творі, завдяки якому відображається суть створеного задуму. Наведено приклади основних частин закону драматургічної побудови хореографічного твору, також як балетмейстер розкриває вибір кожного персонажа у хореографічному творі так, щоб не порушувати ланцюг драматургічної побудови твору. Досліджено низку теоретичних питань щодо вирішення конфлікту як у хореографічному, так і психологічному сегменті та наведено приклади балетних вистав, у яких чітко відображається розвиток сюжету завдяки вибору головних і другорядних героїв. Проаналізовано поняття «вибір», як у повсякденному житті людини (яке використовується щодня), так і при створенні хореографічного витвору.

Ключові слова: вибір, конфлікт, хореографічний твір, балетмейстер, мистецтво, сюжет.

Popovich Anna, Kundys Ruslan, Kiptilova Nadiya
Lviv I. Franko National University

CHOICE AS A BASIS FOR CREATING AND RESOLVING A CONFLICT IN A CHOREOGRAPHIC WORK

Summary. This article highlights the question of why choice is one of the main components of creating and resolving conflict in a choreographic work, which reflects the essence of the created idea. And also such concept as «conflict removal» is traced and analyzed. For example, the reflection of the conflict given in a number of dance numbers of the People's Artist of Ukraine Pavlo Virsky in his dance work. The person is researched and described as an individual who in a choreographic context needs conflict situations, thanks to which he gains new experience and skills. But the types of conflicts that are expressed and occur between the characters in the composed plots are depicted in detail. Examples of the main five parts of the law of dramatic construction of a choreographic work are given, such as: exposition, connection, steps before the climax, culmination, denouement, which completes the action, as well as the choreographer reveals the choice of each character in the choreographic work so as not to disturb chain of dramatic construction of the work. A number of theoretical issues related to conflict resolution in both the choreographic and psychological segments are explored, and examples of ballet performances are given, which clearly reflect the development of the plot through the choice of main and secondary characters. The concept of «choice» is analyzed, both in everyday human life (which is used daily) and in the creation of a choreographic work. The work of the choreographer is covered in detail, as one of the professional creators of choreographic art, who depicts all the subtleties of conflict situations of a dance work in detail and clearly. Also, attention is paid to the choice as one of the most important parts of each character, which is created and embodied by the choreographer in the ballet hall during rehearsals. The article summarizes the practical experience of all previously created choreographic numbers and ballets that largely or to some extent include conflict or non-conflict situations, as well as the right to choose characters in the dance number. The already mentioned topic will be of interest to specialists related to choreographic or theatrical art, who study culturology and art history for additional comprehensive development.

Keywords: choice, conflict, choreographic work, choreographer, art, plot.

Постановка проблеми. При створенні хореографічного твору, балетмейстер повинен не лише уміти створити сюжет, хореографію та підібрати музичний супровід, але й доцільно і правильно підібрати думки та дії героїв, що б їхній вибір співпадав з розкриттям та вирішенням конфлікту.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Про вибір як основу для створення та вирішення конфлікту у хореографічному творі розглядають у своїх дослідженнях М. Нестерова [4], І. Смірнова [5], А. Комлева [1], Л. Маркевич [3].

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Дослідженнями публікацій відомих авторів на тему вибору дій головних героїв, та створення балетмейстером конфлікту у хореографічному творі підтверджується актуальністю дослідженої теми. Загалом у хореографічному мистецтві питання із створення та вирішення конфлікту, основою якого є вибір, є досить актуальне, і вважається недостатньо вивченим.

Мета статті. Головною метою цієї роботи є дослідження вибору як основи створення конфлікту та вибору як в психологічному, так і в хореографічному контексті, а також основних законів драматургії.

Виклад основного матеріалу: Конфлікт – зіткнення протилежних інтересів, цілей позицій, поглядів або думок людей. Основа будь-якого конфлікту – протиріччя, яке призводить до конструктивних, або до деструктивних наслідків, боротьба за владу, цінності, ресурси і претензії на певний статус, мета яких – нейтралізація, знищення суперника нанесення збитку. Конфлікт є протиріччям в міжособистісних відносинах між людьми з різними інтересами, яке виникає при певних причинах. Конфлікти підрозділяються на побутові, адміністративні, психологічні, професійні, етичні, ідеологічні, етнічні, амбітні [3]. У хореографії завдяки конфлікту, створюють

напружену та ефектну зміну подій, при яких головних героїв може різко змінити свою думку, яка призведе до наслідків, від яких глядач буде в захваті від сюжетної лінії. Тому створення конфлікту у хореографічному творі є важливою роботою, а основою для його створення є вибір (завдяки якому будується ланцюг подій), який має зробити кожен герой танцювального номеру.

Зняття конфліктів – це зміна обставин на етапі виникнення конфліктних ситуацій, до того як відбулося зіткнення інтересів суб'єктів. Конфлікт знімається психологічною просвітою, буває досить пояснити дітям, що всі різні за характером, темпераментом.

Чи можливо прожити без конфліктів або звести їх до мінімуму? Ні! Конфлікти об'єктивні і незнищенні. Людина – це окрема особистість, у кожного свій характер, погляди на життя. Люди абсолютно різні за характером, розвитку. Кожен індивідуальний. У століття нанотехнологій стрімко збагачується внутрішній світ людей, сприяє сталому розвитку людини, поглибленню психічної природи. На основі різних факторів виникають розбіжності, протиріччя між людьми. Конфлікти необхідні, завдяки їм, людина замислюється про те, що відбувається, отримуючи навички нового спілкування [3].

Конфлікт у хореографії – зіткнення різних соціальних сил, характерів, думок, почуттів, які зав'язуються в один конфліктний вузол, розв'язання якого і є метою дії твору, тобто створення конфліктної ситуації, що дає можливість зрозуміти тему хореографічного твору. Для розвитку дії необхідне виникнення певних ситуацій, розкриття якостей героїв, які дають можливість взаємодіяти. Іноді це зіткнення негативних та позитивних героїв, життєві колізії тощо [3, с. 17]. Під час створення хореографічного або балетного дійства, балетмейстер обов'язково повинен придумати сюжет у якому конфлікт буде чітко виражений, адже саме конфлікт є тією частиною, у якій між протилежними сторонами з'являється спільна історія. Конфліктом може бути будь-яка задумана ситуація або подія, в якій дві сторони мають своє бачення та представлення і завдяки йому хочуть здолати іншу сторону. У хореографії конфлікт являється одною із складових законів драматургії. Сьогодні при створенні або аналізі хореографічного твору ми розрізняємо п'ять основних частин.

1. Експозиція знайомить глядачів з дійовими особами, допомагає їм скласти уявлення про характер героїв. У ній намічається характер розвитку дії; за допомогою особливостей костюма і декораційного оформлення, стилю і манери виконання виявляються прикмети часу, відтворюється образ епохи, визначається місце дії.

2. Зав'язка. Сама назва цієї частини говорить про те, що тут зав'язується – починається дія: тут герої знайомляться один з одним, між ними або між ними і якийсь третьою силою виникають конфлікти.

3. Сходінки перед кульмінацією – це та частина твору, де розгортається дія. Конфлікт, риси якого визначилися в зав'язці, знаходить напруженість. Сходінки перед кульмінацією дії можуть бути збудовані з декількох епізодів.

4. Кульмінація – найвища точка розвитку драматургії хореографічного твору. Тут досягає

найвищого емоційного напруження динаміка розвитку сюжету, взаємини героїв. Кульмінації зазвичай відповідає також найбільша емоційна наповненість виконання.

5. Розв'язка завершує дію. Розв'язка може бути або миттєвою, різко обривається дію і стає фіналом твору, або, навпаки, поступовою. Та чи інша форма розв'язки залежить від завдання, яке ставлять перед твором його автори [4, с. 62–63].

Основою створення конфлікту у хореографічному творі являється Вибір.

Першим вибором під час створення хореографії стикається балетмейстер, адже втілюючи свою ідею в реальність він стикається між вибором образів, рухів, героїв, різних декоративних деталей, а вже під час створення хореографії стикається між вибором двох сторін, між якими з'являється конфлікт, і він може виникнути з будь-якої ситуації, в залежності від задумки постановника.

Вибір є універсальним феноменом людського буття, його перманентною характеристикою, провідним сутнісним властивістю людини, основоположною рисою способу його пізнання. Вибір – це невід'ємний атрибут людського існування, який зачіпає всі сфери життєдіяльності людини [1, с. 12].

Поняття вибору носить як номіналістичну, так і дено-міналістичний характер, знаходячи в контексті останньої риси динамічного процесу. Процес вибору має на увазі такі моменти, як «вироблення», «вчинення», «становлення», тобто щось активне і творче в діях суб'єкта, що пізнає.

Об'єктом нашого дослідження є життєвий вибір, то є істотний вибір, який актуалізується в життєвих ситуаціях, що представляють для людини складну психологічну проблему. Як правило, здійснення людиною такого вибору істотно впливає на подальший хід його життя. Життєвий вибір – це вибір, який є атрибутом життєвого шляху людини і його переломним моментом, актуалізується в біфуркаційних точках життєвого шляху, тобто в точках переходу суб'єкта вибору з одного стану, положення в якісно нове [1, с. 13].

При створенні конфлікту у танці, постановник стикається з вибором, який саме і для чого він створює конфлікт. Зазвичай вибір створення конфлікту балетмейстера залежить від сюжету обраного або створеного ним, адже спочатку він роздумує усю ідею майбутнього танцю, а тоді у неї втілює конфлікт сторін або ситуацій. Але найголовнішим є те, який вибір балетмейстер ставить перед своїми героями, у яких відбувається конфлікт. Це є дуже важка та клопітка робота, тому сам балетмейстер повинен мати відповідну освіту та талант, що б втілити в реальність вибір героїв на сцені.

Вибір персонажів сюжетних балетів та постановок є головною дією у подальшому розвитку сюжету. Наприклад, у балеті «Лебедине озеро» на музику П.І. Чайковського, головний герой Зіґфрід постає перед вибором кохання, вибираючи білу сторону любові або ж чорну, але шляхом обману його змушують закохатись у чорного лебедя, але воля і мужність принца змушує боротись з темними силами за свою справжню та світлу любов.

Іншим балетом в якому представлено яскравий приклад вибору «Дон Кіхот» у якому Батько головної героїні змушує вийти заміж за багатого чоловіка за ради особистої вигоди, але все ж таки Кітрі прислуховується до свого серця, та обирає

справжню любов, яку в кінцевому результаті батько благословляє.

Також представником балету, де представлений вибір героя є «Кармен-сюїта» у якому головна героїня за ради своєї свободи зухвало та безвідповідально нехтує симпатіями двох солдатів, які закохуються у неї обирає обман завдяки якому намагається запобігти арешту, але її дії призводять до своєї загибелі.

Тобто, в основі розвитку дії балетного спектаклю є сюжетний і смисловий конфлікт, закладений в певній життєвій ситуації, що розвивається та вирішуються протягом музично-хореографічної дії, який визначається сценарієм, що дає короткий словесний виклад ідеї, сюжету, конфлікту, характерів героїв майбутньої вистави.

Висновки. Отже, перш ніж почати роботу над хореографічним твором, балетмейстер повинен усвідомити, яку думку він хоче висловити в танцювальному номері або балетній виставі, що він хоче донести глядачеві. Для цього він створює кожного героя і надає йому образ, харак-

тер а також право вибору, що б розкрити усю суть його дій у даному творі. Завдяки вибору кожного героя будується подальший ланцюг конфліктів, який слугує для розвитку сюжету вистави. Конфлікт в даному випадку слугує продовженням розкриття сюжету, дає поштовх для розв'язання тих подій які постають перед героями, тобто події сюжету, конфлікти розкривають дійові особи, виконуючи поставлене їм завдання.

Тому важливо, щоб балетмейстер правильно та чітко відобразив вибір кожного героя, адже від цього залежить послідовність подій, які ведуть до завершення сюжету вистави. Головним принципом сюжету є те, що всі події пов'язані з основним конфліктом вистави, а основним конфліктним зерном – є відсутність або порушення гармонії особистого і громадського; між потребами і перешкодами їх задоволенню.

Таким чином, вибір є невід'ємною частиною та основою створення конфлікту для його вирішення і подальшого розвитку сюжету хореографічного твору.

Список літератури:

1. Комлев А.А. Психологические факторы значимого жизненного выбора : автореф. дис. канд. псих. наук : 19.00.13 психология развития, акмеология. Тамбов, 2003. 28 с.
2. Конфликт и его воплощение в сюжете Лингвокультурологический тезаурус ООО «ОСЗ», 2009. URL: <https://www.philol.msu.ru/~tezaurus/library.php?view=d&course=3&raz=2&pod=4&par=1> (дата звернення: 27.09.2020).
3. Маркевич Л.А. Мистецтво балетмейстера : навчально-методичний посібник для студентів для студентів вищих навчальних закладів культури і мистецтва за спеціальністю «Хореографія». Рівне, 2018. 81 с.
4. Методическая рекомендация «Конфликты и их решения в любительском хореографическом коллективе» [уклад.: М.А. Нестерова]. Самара, 2017. 12 с.
5. Смирнов И.В. Искусство балетмейстера : Учеб. пособие для студентов культ.-просвет. фак. вузов культуры и искусств. *Просвещение*. 1986. 192 с.
6. Характерні риси українського народно-сценічного танцю, 2010. URL: <https://ru.osvita.ua/vnz/reports/culture/10583/> (дата звернення: 27.09.2020).

References:

1. Komlyev, A.A. (2003). *Psykholohichni faktory znachushchoho zhyttyevoho vyboru* [Psychological factors of significant life choices]: avtoref. dys. kand. psyk. nauk: 19.00.13 psykholohiya rozvytku, akmeolohiya. Tambov.
2. Konflikt i yego voploshcheniye v syuzhete Lingvokul'turologicheskiiy tezaurus ООО «ОСЗ» [Conflict and its embodiment in the plot of the Linguoculturological Thesaurus LLC "ОСЗ"]. 2009. URL: <https://www.philol.msu.ru/~tezaurus/library.php?view=d&course=3&raz=2&pod=4&par=1> (accessed 27 September 2019).
3. Markevych, L.A. (2018). *Mystetstvo baletmeystera* [The art of the choreographer]: navchalno-metodychnyy posibnyk dlya studentiv dlya studentiv vyshchyykh navchalnykh zakladiv kultury i mystetstva za spetsialnistyu «Khoreohrafiya».
4. Nesterova, M.A. (2017). *Metodicheskaya rekomendatsiya «Konflikty i ikh resheniya v lyubitel'skom khoreograficheskoy kolektive»* [Methodical recommendation «Conflicts and their solutions in an amateur choreographic collective»]. Samara.
5. Smirnov, I.V. (1986). *Iskusstvo baletmeystera* [The art of a ballet master]: Ucheb. posobiye dlya studentov kul't.-prosvet. fak. vuzov kul'tury i iskusstv. *Prosveshcheniye*, p. 192.
6. *Kharakterni rysy ukrayinskoho narodno-stsenichnoho tantsyu* [Characteristic features of Ukrainian folk-stage dance]. 2010. URL: <https://ru.osvita.ua/vnz/reports/culture/10583/> (accessed 27 September 2019).